

УДК 329.78+69

РОМАН РАЛКО

м. Київ

ralkoroman@ukr.net

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКИХ БУДІВЕЛЬНИХ ЗАГОНІВ УРСР (1960–1970-ті рр.)

Аналізується нормативно-правова база, що регламентувала діяльність студентських будівельних загонів в СРСР. Автором досліджено основні етапи формування нормативно-правових документів, а також їх трансформацію в залежності від розгортання руху та участі в цьому процесі вищих компартійних органів радянської держави. Проаналізовано матеріальне заохочення участі молоді у студентських загонах. Виявлено основні недоліки, які сприяли ідеологізації руху та порушенню основних принципів їх існування.

Ключові слова: радянська держава, будівельні загони, оплата праці, комсомол.

Важливу роль у формуванні та становленні молодого покоління в СРСР у другій половині ХХ ст., відіграли студентські будівельні загони. Діяльність загонів наклала відбиток на державну політику підготовки молодих фахівців з вищою і середньою спеціальною освітою, на формування і апробування системи трудового виховання молоді, на модернізацію навчально-виховного процесу в навчальних закладах та впровадження нових ефективних форм організації трудової і суспільно-політичної практики. Врахування історичного досвіду виробленого радянською державою є актуальним для сучасної України, адже нині проходить важкий процес побудови правової держави. Реформи, які проводяться, доторкаються до всіх сфер суспільно-політичного життя, зокрема й стосуються сучасної молоді, зокрема проблем її працевлаштування.

Історіографія проблеми представлена роботами таких радянських вчених як Е. Ф. Артемьев [1], [2], Г. Т. Ермошкин [3], Л. В. Никитский [4], В. П. Лияскін [5], а також сучасного російського дослідника В. А. Приступко [6], які розглядали різні аспекти у діяльності будівельних загонів, зокрема, що стосувалися правового регулювання їх діяльності. Зазначені вчені зробили значний внесок у розробку даної проблеми, проте комплексного дослідження до цього часу не було створено, що і становить наукову новизну.

Метою статті є комплексне дослідження вироблення нормативно-правової бази регулювання діяльності студентських будівель-

них загонів як в СРСР в цілому, так і її складової частини – УРСР, а також проаналізувати участь у її створенні вищих державно-компартійних органів радянської держави.

З часу зародження студентських будівельних загонів в УРСР (1962 р.), їхня діяльність не була юридично закріплена у нормативно-правових актах радянської держави. Однак за перше десятиріччя свого існування студентські будівельні загони стали досить популярними на території всього СРСР: кількість членів цих загонів за період від 1959 р. до 1970 р. зросла майже у 800 разів (від 339 до 265,6 тис. студентів відповідно). Такі якісні зміни у кількісному складі членів студбудзагонів змусили радянське державно-компартійне керівництво розроблювати нормативно-правову базу їх діяльності [7].

Крім того, розгортання руху студентських будівельних загонів вимагало створення централізованого керівного органу для координації діяльності загонів у всесоюзному масштабі. Тому у липні 1966 р. ЦК ВЛКСМ прийняв рішення про створення спеціального керівного органу для керівництва студентськими будівельними загонами, а вже 30 січня 1967 р. бюро ЦК ВЛКСМ прийняло постанову про організацію Центрального штабу студентських будівельних загонів, створення відповідних штабів при обкомах, крайкомах, ЦК ЛКСМ союзних республік [6, 110–111].

Одним з перших кроків щодо вироблення нормативно-правової бази діяльності загонів стало затвердження на Першому Всесоюзному

з'їзді студентських будівельних загонів (1966 р), розробленого ЦК ВЛКСМ, єдиного «Статуту» для всіх студентських будівельних загонів радянської держави [1, 36–37]. 10 січня 1970 р. на розширеному засіданні Центрального штабу студентських будівельних загонів при ЦК ВЛКСМ було прийнято новий «Статут Всесоюзного студентського будівельного загону». Статут загону – це основний документ, що визначав призначення та характер масового студентського руху, організаційну структуру, принципи керівництва загонами, обов'язки членів загону. Згідно визначення «Статуту», студентський будівельний загін – це «добровільне об'єднання юнаків та дівчат, які виявили бажання в період літніх канікул працювати у галузях народного господарства [8, 10–11]».

«Статут Всесоюзного студентського будівельного загону» визначав порядок зарахування до складу студентського загону. Так, відповідно до його норм передбачалось, що «членом загону можуть бути студенти, які успішно оволоділи навчальною програмою, не мають медичних протипоказань, пройшли відповідне навчання з правил техніки безпеки та ін. Прийом у члени студентського загону здійснюють комсомольське бюро факультету, курсу навчального закладу за особистою заявою та рекомендацією комсомольської групи [8, 10–11]».

«Статут» визначав обов'язки бійця студентського загону, зокрема суворе дотримання трудової дисципліни, отримувати високі показники з якості праці, бережливо відноситься до техніки, інструментів та будівельних матеріалів, неухильно виконувати правила і норми техніки безпеки. Також в обов'язок входило брати активну участь в проведенні агітаційно-пропагандистської та культурно-масової роботи серед місцевого населення [8, 10–11]». Характерною ознакою «Статуту» було те, що його положення і вимоги були обов'язковим для всіх членів загону із моменту зарахування в загін і до закінчення трудового семестру, що відповідало тимчасовому характеру діяльності загону.

Відповідно до затвердженого «Статуту Всесоюзного студентського загону», студентські будівельні загони створювалися комсо-

мольськими організаціями вищих навчальних закладів. Центральний комітет ВЛКСМ направляв сформовані у республіках студентські загони на найважливіші об'єкти будівництва народного господарства [8, 10–11].

У 1977 р. ЦК ВЛКСМ, для подальшої правової деталізації основних правових засад внутрішнього життя студентських загонів, як будівельного так і небудівельного профілів, було затверджено «Статут студентського загону», варто відзначити, що між нормами «Статутів 1969 р. та 1977 р.» принципових розбіжностей не існувало [6, 110], а лише юридично було зрівняно загони будівельного й небудівельного профілю, адже на цей час їх кількість стала майже рівною.

З метою покращення організації та управління, більш чіткого визначення структури, форм та методів роботи загонів у листопаді 1969 р. ЦК ВЛКСМ затвердив «Положення про студентський будівельний загін» та «Положення про обласний, крайовий, республіканський штаб» [2, 20]. Ці документи визначили головні завдання руху студентських будівельних загонів, їх організаційну структуру. У них також наголошувалося, що будівельні студентські загони, які направляються ЦК ВЛКСМ на будівництво важливих народногосподарських об'єктів радянської держави та проведення агітаційно-пропагандистської та культурно-масової роботи, створюються комсомольськими організаціями вищих і середніх спеціальних навчальних закладів на принципах добровільності. «Положення» більш чітко визначило види виробничої, суспільно-політичної та культурно-масової роботи учасників будівельних загонів, крім цього, регламентувало основні функції керівників загону [2, с. 19–20]. Ідеологізація суспільно-політичного життя в СРСР знайшла свій вияв у тому, що окремий розділ «Положення» був присвячений питанням організації та проведенню ідейно-виховної роботи у загоні.

Кількісні та якісні зміни, що відбувались у наступні роки, потребували подальшого вдосконалення правової організації діяльності студентських загонів. Виходячи з цього, у травні 1977 р. ЦК ВЛКСМ та Міністерство вищої та середньої спеціальної освіти, у відповідності до рішень ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР,

прийняли нове «Положення про студентський загін» [5, 137–143]. Затверджений акт отримали юридичну силу підзаконного акту, а тому закріплені у них положення та норми стали обов'язковими, як для діяльності студентських загонів, так і для врегулювання господарськими організаціями, де влітку працювала студентська молодь, взаємовідносин з ними [5, 32].

«Положення» містило основні організаційні принципи та визначало основні форми діяльності студентського загону, їх взаємовідносини з народногосподарськими організаціями. На відміну від «Положення про студентський будівельний загін» (1969 р.), яке складалося з трьох розділів, нове «Положення» (1977 р.) структурно складалося із преамбули та п'яти розділів. Причому два окремі розділи «Положення» 1969 р., що регулювали виробничу та політико-виховну роботу в студентському будівельному загоні у новому варіанті були об'єднанні в єдиний розділ [5, 33].

Зокрема, у розділі I («Організаційна структура студентського загону») цього «Положення», встановлювався порядок формування Центрального штабу студентських будівельних загонів від найменшої ланки (комітети ВЛКСМ) до вищої ланки (крайкоми, обкоми, ЦК ЛКСМ союзних республік) з урахуванням пропозицій відповідних Міністерств і відомств; функціональні повноваження на формування будівельних загонів покладалися на ЦК ВЛКСМ і навчально-методичне управління вищої освіти Міністерства вищої освіти СРСР [5, 137–143].

У відповідності до «Положення» виробнича діяльність на народногосподарському об'єкті студентського загону здійснювалася на підставі укладеного трудового договору між підприємством, організацією та загonom, який визначав обов'язки обох сторін [5, 137–143].

Включення до «Положення» розділів: «Охорона праці в студентському загоні», «Медично-санітарне забезпечення в студентському загоні», та «Фінансово-господарські питання діяльності студентського загону» мала сприяти підвищенню безпечних умов праці, подоланню причин травмування та каліцтва, підвищенню ефективності системи охорони здоров'я серед молоді, юридично

врегулювати основні засади матеріально-технічного забезпечення діяльності студентських загонів, розв'язанню фінансово-господарських питань загонів з державними виробничими суб'єктами [5, 137–143].

Крім «Статутів» (1966 р., 1970 р., 1977 р.) та «Положень» (1969 р., 1977 р.) правову основу діяльності студентських будівельних загонів регламентували спільні постанови ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР (1967, 1968, 1976 рр.) та відомчі постанови міністерств та відомств, узгоджені з ЦК ВЛКСМ.

Першим документом, що започаткував основи правого регулювання організації та діяльності студентських загонів була постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 26 травня 1967 р. «Про міри по покращення організації та збільшення ефективності літніх робіт студентів» [9, 123]. Дана постанова зобов'язала міністерства, відомства та підрядні організації, для яких студентські будівельні загани виконували роботу, відрахувати на рахунки комсомольських органів необхідні кошти для організації роботи загону. Одночасно був визначений порядок оплати праці студентів, вартості їх проїзду та виплати їм добогих. Ця постанова також врегулювала такі важливі питання, як медичне обслуговування студентів, першочергове забезпечення студентського будівництва матеріалами та механізмами, суворе дотримання правил та норм охорони праці та ін. У відповідності із цією постановою компетентними органами були видані нормативні акти, що регламентували взаємовідносини студентських загонів із організаціями, які брали на роботу студентів, структуру та організацію управління студентським трудовим рухом, надання пільг учасникам загону. Студентський трудовий рух отримав правовий статус, що сприяло якісному його перетворенню.

У відповідності з постановою компетентними органами були видані нормативні акти, що регламентували взаємовідносини студентських загонів з організаціями, де влітку працювали студенти, визначали структуру та характер управління молодіжним рухом, надання пільг бійцям загону.

Так, Президія ВЦСПС 26 вересня 1967 р. затвердила Типовий трудовий договір [8, 43],

на основі якого кожний студентський загін повинен був заключити із господарською організацією договір на певні види будівельних робіт, який встановлював права та обов'язки сторін для обох сторін. З'явився правовий документ, що регулював виробничу діяльність загонів та їх взаємовідносини із промисловими, будівельними та сільськогосподарськими організаціями.

На його основі мали укладатися договори на роботи із конкретними студентським загонами – юридичні документи, що встановлювали відносини між студентськими загонами та організаціями, що їх приймали, з таких питань: фінансування, підготовка, перевезення загону до місць дислокації та поверненню назад на місце навчання, а також умов використання праці його членів. Порядок укладання таких типів договорів був передбачений «Інструкцією про порядок підписання договорів, реєстрації та обліку студентських загонів», затверджених постановою Секретаріату ЦК ВЛКСМ від 23 січня 1976 р., із змінами та доповненнями від 3 травня 1977 р. Договір укладали юридичні особи, тобто та чи інша виробнича організація та обласний (районний) штаб Всесоюзного студентського загону, який видав відповідне доручення представнику будівельного загону.

Договірна кампанія для загонів, що працювали влітку, проходила в лютому – березні і закінчувалася до 1 квітня. Для осінніх робіт вона проходила в серпні. За рішенням Центрального штабу студентських штабів ЦК ВЛКСМ в республіках, регіонах та областях, де працювали загони великої чисельності, договірні кампанії проводились в єдині терміни, одночасно в суворо визначені період, тобто всі загони укласти договори одночасно до 1 квітня. В певних випадках терміни договірної кампанії визначалися республіканськими, регіональними та обласними штабами студентських загонів. Типовий договір, так як і положення про студентський загін, за своєю правовою суттю були підзаконними актами та обов'язковими для всіх господарських організацій, що брали до себе на роботу студентські загони.

26 травня 1976 р. ЦК КПРС та Рада Міністрів СРСР прийняли постанову «Про заходи

щодо подальшого поліпшення організації літніх робіт студентських загонів» [9, 190–194], яка визначала порядок формування студентських загонів та їх розподіл за народногосподарськими об'єктами, як СРСР в цілому, так і в окремих республіках, в т. ч. й в УРСР. Центральний штаб Студентських будівельних загонів мав розробити, узгоджений із ЦК ВЛКСМ та Мінвузом СРСР, проект плану формування студентських будівельних загонів на рік.

З моменту прибуття на місце дислокації членів загону наказом виробничої підрядної організації зараховували до її облікового складу, присвоювали розряд і зараховували на відповідну посаду. Розряд присвоювався у відповідності або до наданих документів або відповідно до запису у трудовій книжці. Для бійців, що не мали трудового стажу, виписували трудові книжки. Правила внутрішнього трудового розпорядку встановлювали п'яти чи шестиденний робочий тиждень із загальною тривалістю не більше 41 години.

Підрядна організація, яка приймала студентський загін, повинна була забезпечити належні санітарно-гігієнічні умови праці та побуту. Всі працівники забезпечувалися комплектом спецодягу та індивідуальними засобами захисту у відповідності з нормами техніки безпеки для різних будівельних спеціальностей.

У 1973 р., крім цих нормативно-правих актів, була прийнята постанова Держкомпраці СРСР «Про доповнення Єдиної номенклатури посад службовців», якої були включені в групу «керівники служб та підрозділів на підприємствах та установах» посадові найменування «командир» та «комісар» студентського загону, а також наказ міністерства фінансів УРСР «Про пільги податок на дохід», згідно з яким студенти, що працювали в складі студентських будівельних загонів або ж в радгоспах, колгоспах чи інших підприємствах, установах звільнялися від податку з прибутку [5, 31].

Підвищення продуктивності праці будівельних загонів нерозривно було пов'язано з існуючою системою в оплаті праці. Так, постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР від 26 травня 1976 р. (п. 8) та «Положення про студентський загін» (ч. 1 п. 26) встановлювали підстави, за якими на членів студентських загонів розповсюджувалися норми в оплаті

праці, що діяли на підприємствах та в організаціях, на яких вони працювали і, крім того, за ними зберігалась – нарахована за місцем навчання стипендія [3, 12]. Простій у роботі студентського будівельного загону з вини виробничої організації також мав бути оплачений нею, але простій з вини студентського будівельного загону оплаті не підлягав.

Існували дві основні системи оплати праці: відрядна та погодинна.

При почасовій оплаті праці зарплата студента вираховувалася, виходячи із його кваліфікації, тобто призначеного йому кваліфікаційному розряду, і фактично відпрацьованого часу. Якщо праця оплачувалась почасово, то це не викликало труднощів: тарифна ставка множилася на кількість відпрацьованого часу, і в результаті виходив розмір заробітку без врахування можливих доплат та надбавок.

При відрядній формі заробітна плата студента вираховувалася по кількості та якості виконаного обсягу робіт чи виробленої продукції. Щоб підрахувати відрядний заробіток потрібно знати кількість одиниць продукції, що мала бути виробленою за певний проміжок часу, на який розрахована тарифна ставка. Кількість продукції, яку робітник повинен був виробити за певний термін, називалася нормою виробітку, а розцінка, отримана шляхом поділу тарифної ставки (денної, погодинної) на норму виробітку (годинну, денну) – відрядною розцінкою. Відрядна розцінка – це плата за одиницю продукції, наприклад за одну виготовлену деталь, за кубометр викопаного ґрунту і т.п. Зазвичай, заробітну плату за таких умов розрахунку визначають за такою формулою:

$$\text{Відрядна розцінка} = \frac{\text{тарифна ставка}}{\text{норма виробітку}} [4, 45].$$

Вибір тієї чи іншої форми та системи оплати праці залежав від особливостей технологічного процесу, умов виробництва, форм організації праці, а також вимог до якості випущеної продукції чи об'єму виконаних робіт.

Членам студентських загонів, що були задіяні на будівництві та на об'єктах, пов'язаних з капітальним ремонтом (напр. будівництво залізничних колій) встановлювалася надбавка. Вона також виплачувалась у тому випадку, якщо умови праці студентів не дозволяли

повертатися для відпочинку до постійного місця дислокації табору загону. Такого характеру надбавка не оподатковувалась і нараховувалася працівникам, не зайнятим безпосередньо на виробничих об'єктах, у відсотках до їх посадового окладу, а рядовим членам будівельного загону надбавка встановлювалася у відсотках до тарифної ставки та присвоєного розряду. В районах Крайньої Півночі та краях, що прирівнювались до них, надбавка складала – 40%, а в інших районах – 30%. Розміри надбавки у всіх випадках не могли перевищувати 2 руб. 60 коп. (в цінах того періоду це вартість 10–13 буханок хліба) [10, 85–86].

Оплата вартості проїзду членів студентського загону до місця призначення і повернення до місця навчання, а також виплата їм добових в розмірі 1 руб. 30 коп. в день за час перебування в дорозі та за перші три дня після прибуття на місце роботи, здійснювалася за рахунок підприємства, організації, що приймав цей загін [5, 125]. У випадках, коли загін прибував із європейської частини СРСР (зокрема, УРСР) на роботу в райони Західного та Східного Сибіру, Крайньої Півночі та Далекого Сходу, передбачалось оплата проїзду авіаційним транспортом.

Оплата вартості проїзду бійців студентського загону до місця їхнього призначення здійснювалася ЦК ЛКСМ союзної республіки (райкомом, обкомом комсомолу) за рахунок коштів, перерахованих на їхні рахунки підприємства та організації, що приймали студентський загін. Оплату вартості зворотного проїзду загону і виплату добових здійснювали організації, підприємства безпосередньо на місцях.

При передислокації чи розформуванні студентського загону через вину організації, яка його приймає, остання сплачувала вартість проїзду загону у встановленому розмірі; в першому випадку – до нового місця роботи, а в іншому – до місця навчання членів загону [10, 154].

Розрахунки за виконану роботу з кожним членом студентського загону, включаючи керівників та обслуговуючий персонал, виплата їм добових здійснювалися безпосередньо через касу підприємства, організації. Остаточний розрахунок з усіма членами загону відбувався в передостанній їх робочий день [5, 137–143].

У червні 1979 р. ЦК КПРС та Рада Міністрів СРСР прийняли постанову «Про подальший розвиток вищої школи та підвищення якості підготовки спеціалістів» [11, 403] в якій говорилось, про необхідність партійним органам звернути більшу увагу на подальше «зміцнення зв'язку навчального закладу із виробництвом, виробничою практикою на будівництві, а також про ефективніше використання студентських загонів в трудовому, політичному та професійному вихованні майбутніх спеціалістів».

Отже, активне організоване залучення молоді «до будівництва соціалізму і комунізму» в СРСР передбачало необхідність нормативного регулювання її діяльності. З часу створення студентських будівельних загонів їхня діяльність регламентувалась постановами ЦК ВЛКСМ.

Повсякденне життя у студентському будівельному загоні регламентувалося «Статутами студентського загону» (1966, 1977 рр.). «Положення про студентський будівельний загін» (1969 р.) та «Положення про студентський загін» (1977 р.), містили основні організаційні принципи та визначали форми діяльності студентських загонів, їх взаємовідносини з народногосподарськими організаціями. Варто відзначити той факт, що затверджені акти мали юридичну силу підзаконного акту, а тому закріплені у них положення та норми стали обов'язковими, як для студентських загонів, так і для господарських організацій. Крім «Статуту» (1966 р.) та «Положення» (1969 р., 1977 р.) правову основу діяльності студентських будівельних загонів регламентували спільні постанови

ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР (1967, 1968, 1976 рр.) та відомчі постанови міністерств та відомств, узгоджені з ЦК ВЛКСМ.

Список використаних джерел

1. Артемьев Е. Ф. Ступени возмужания. История, опыт патриотического движения студенческих отрядов / Е. Ф. Артемьев. — М. : Изд-во Молодая гвардия, 1983. — 254 с.
2. Артемьев Е. Ф. Студенческие отряды и коммунистическое воспитание молодежи (1959–1975) : учеб. пособие / Е. Ф. Артемьев. — М. : Изд-во Молодая гвардия, 1978. — 105 с.
3. Ермошкин Г. Т. Студенческий отряд и хозяйственная организация: правовые вопросы / Г. Т. Ермошкин. — М. : Изд-во Юридическая литература, 1987. — 102 с.
4. Никитский Л. В. Студент в рабочей спецовке. Третий семестр и трудовое право / Л. В. Никитский. — М. : Юридическая литература, 1979. — 48 с. (197)
5. Лияскин В. П. ССО: стройка, студенты, отряд / Г. Ермошин, В. Лияскин, В. Приступко. — М. : Изд-во Стройиздат, 1978. — 191 с.
6. Молодежь и инновационные развитие России: сбор. науч. пр. за мат. науч. конф., 13 ноября 2008 г. / от. ред. В. К. Криворученко. — М. : Изд-во Московского у-та, 2008. — 184 с.
7. Коляда І. А. Студентський будівельний загін КДПІ ім. О. М. Горького. Історія становлення (до історії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова) / І. Коляда, Р. Ралко. — К., 2012. — 55 с.
8. Сборник руководящих документов и материалов о деятельности студенческих отрядов. — М. : Молодая гвардия, 1973. — 434 с.
9. Справочник партийного работника / Ред. коллегия: Боголюбов К. М. — М. : Политиздат, 1977. — 512 с.
10. Студенческий отряд: вопросы и ответы: методическое пособие по организации и деятельности студенческих отрядов. / [сост.: Е. Ф. Артемьев, Г. С. Михайлов, В. А. Приступко и др]. — М. : Изд-во Молодая гвардия, 1987. — 318 с.
11. КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК. В 30 т. / [сост. Нарышкин Б. В.]. — М. : Политиздат, 1983. — Т. 13. — 512 с.

ROMAN RALKO

Kyiv

REGULATORY AND LEGAL FOUNDATIONS OF THE ACTIVITY OF STUDENT CONSTRUCTION TEAMS OF THE UKRAINIAN SSR (1960–1970s)

This article analyzes the legal framework regulating the activities of student construction teams in the USSR. The author has studied the main stages in the formation of regulatory and legal documents, as well as their transformation, depending on the development of the movement and the participation of higher Communist Party bodies of the Soviet state in this process. The author has analyzed material encouragement of youth participation in student groups. The main shortcomings that contributed to the ideologization of the movement and the violation of the basic principles of their existence were revealed.

Keywords: the Soviet state, building squads, labor payment, Komsomol.

РОМАН РАЛКО
г. Киев

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНЧЕСКИХ СТРОИТЕЛЬНЫХ ОТРЯДОВ УССР (1960–1970-е гг.)

Анализируется нормативно-правовая база, регламентирующая деятельность студенческих строительных отрядов в СССР. Автором исследованы основные этапы формирования нормативно-правовых документов, а также их трансформацию в зависимости от развертывания движения и участия в этом процессе высших компартийных органов советского государства. Проанализированы материальное поощрение участия молодежи в студенческих отрядах. Выявлены основные недостатки, которые способствовали идеологизации движения и нарушение основных принципов их существования.

Ключевые слова: советское государство, строительные отряды, оплата труда, комсомол.

Стаття надійшла до редколегії 02.06.2017

УДК 94(477)

ВІРА РЕВЕНКО

revenkovv18@outlook.com

м. Миколаїв

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ В ДОШКІЛЬНИХ УСТАНОВАХ В СЕЛАХ ПІВДЕННОЇ УКРАЇНИ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

У статті розглядається відбудова дошкільних закладів в повоєнний період в селах Південної України. Особлива увага приділяється процесу виконання закону про загальнообов'язкове навчання в сільській місцевості.

Ключові слова: дошкільна освіта, державна освітня політика, соціально-економічний розвиток, повоєнний період.

З набуттям Україною незалежності в українській історичній науці відбулися значні зміни, що зумовили переосмислення широкого спектру подій та процесів вітчизняної історії. Сучасне культурне відродження актуалізувало інтерес до розвитку освіти в Україні. Особливої пріоритетності набуває дошкільна освіта та усвідомлення її вагомості. Тому автор ставить за мету проаналізувати стан дошкільних закладів в повоєнний період та окреслити перспективи модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку України.

Згубні наслідки війни мали негативний вплив на заклади дошкільного виховання і спричинили за собою скорочення кількості дитячих установ, у зв'язку з цим виникла серйозна проблема влаштування всіх дітей дошкільного віку. Для повного охоплення дітей і постійного контролю за їх здоров'ям потріб-

но було створити сітку постійних ясел, забезпечити їх достатньою кількістю ліжок та кваліфікованим медичним та педагогічними кадрами. Тому, разом з розвитком мережі лікарських установ на селі зростали заклади дошкільного виховання – важливої частини системи народної освіти і як одна з головних умов масового залучення жінок до роботи в народному господарстві.

Безумовно, зв'язок між зайнятістю жінок на виробництві та створенням умов для дітей був прямим. Тому одним із пріоритетних завдань для держави стало питання влаштування дітей-дошкільнят. Згідно з постановою Раднаркому СРСР № 1571 від 10 листопада 1944 р. по Україні до 1 січня 1945 р. необхідно забезпечити 67810 місць в дитячих яслах постійного типу, що складала близько половини ясельних місць на 1 січня 1941 р. Однак, навіть на листопад 1945 р. дитячі ясла республіки